

Důvodová zpráva

Obecná část

- 1. Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného stavu ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen**
- 2. Vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy**

Zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o matrikách“), nabyl účinnosti dnem 1. července 2001.

Zákon o matrikách v ustanovení § 10, 11 a 13a stanoví příslušnost matričního úřadu k zápisu narození, uzavření manželství, úmrtí a vzniku registrovaného partnerství. Oprávněná osoba tak žádá o vydání matričního dokladu, doslovného výpisu nebo potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize u toho matričního úřadu, který vede matriční knihu, v níž je matriční událost (narození, manželství, úmrtí, registrované partnerství) zapsána. S cílem přiblížit výkon státní správy fyzickým i právnickým osobám se navrhuje, aby oprávněná osoba mohla požádat o vydání matričního dokladu, doslovného výpisu nebo potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize u kteréhokoliv matričního úřadu.

Dále byly do novely zapracovány poznatky z matriční praxe.

Novelou zákona o matrikách se v potřebném rozsahu mění rovněž zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů, resp. se doplňuje sazebník uvedený v jeho příloze (zejména s ohledem na to, že od 1. 1. 2014 je příslušný k přijetí prohlášení o vstupu do partnerství matriční úřad, vymezený prováděcím právním předpisem, a to bez ohledu na trvalý pobyt osob, které chtějí vstoupit do partnerství, a proto není třeba žádat o možnost vybrat si jiný matriční úřad než ten, který by byl příslušný podle místa trvalého pobytu).

Současný právní stav nemá negativní dopady ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen.

3. Hlavní principy navrhované právní úpravy

K části první – změna zákona o matrikách

V novele zákona o matrikách se nově upravují, resp. doplňují, ustanovení zejména ohledně těchto záležitostí:

- vydávání matričních dokladů, doslovných výpisů nebo potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize kterýmkoliv matričním úřadem,
- ověřování doslovných výpisů z matričních knih krajským úřadem a obecním úřadem obce s rozšířenou působností pro použití v cizině,
- vydání kopie sbírky listin, popř. doslovného výpisu z druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958, i oprávněné fyzické osobě,

- nahlížení do sbírky listin nebo druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958, vydávání potvrzení o údajích uváděných ve sbírce listin nebo v druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958, a to pro osobu (fyzickou nebo právnickou), která prokáže, že je to nezbytné k prokázání dědických nároků v cizině,
- vydávání matričních dokladů nebo nahlížení do matriční knihy, a to pro osobu (fyzickou nebo právnickou), která prokáže, že je to nezbytné k prokázání dědických nároků v cizině,
- příslušnost matričního úřadu k zápisu narození a úmrtí, které nastalo v dopravním prostředku,
- zápis místa narození a místa úmrtí, které nastalo v dopravním prostředku a nelze-li ani po následném dalším šetření zjistit místo narození nebo úmrtí,
- prokazování totožnosti fyzické osoby podle zákona o matrikách,
- předkládání dokladů cizincem, který je státním občanem několika cizích států, k uzavření manželství nebo vstupu do registrovaného partnerství,
- prohlášení o užívání jednoho, popř. dvou jmen, osobou po nabytí státního občanství České republiky, má-li v matriční knize v České republice zapsána více než dvě jména,
- zápis příjmení do zvláštní matriky,
- prohlášení zletilého osvojení o připojení osvojitelova příjmení ke svému příjmení,
- změna příjmení za trvání manželství.

K části druhé – změna zákona o správních poplatcích

V souvislosti s nabytím účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a zákona č. 312/2013 Sb., kterým se mění zákon o matrikách, navrhuje se provedení příslušných změn v sazebníku správních poplatků.

4. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky

Předkládaný návrh zákona je v souladu s ústavním pořádkem České republiky. Jeho smyslem je zejména umožnit vydávání matričních dokladů, doslovných výpisů nebo potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize kterýmkoliv matričním úřadem. Upravuje se jím tedy činnost veřejné správy; v tomto kontextu se v návrhu promítá zejména čl. 2 odst. 3 Ústavy České republiky („Státní moc slouží všem občanům a lze ji uplatňovat jen v případech, v mezích a způsoby, které stanoví zákon.“). V novele zákona o správních poplatcích se zprostředkovaně promítá pravidlo, že daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona (čl. 11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod).

5. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s právem EU, judikaturou soudních orgánů Evropské unie nebo obecnými právními zásadami a s mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána

Pro vedení matrik a ověřování nejsou v rámci Evropské unie stanovena jednotná pravidla. Právní úprava na tomto úseku je plně ponechána v pravomoci národních orgánů jednotlivých zemí; akty práva Evropské unie se na danou oblast nevztahují.

6. Finanční dopad na státní rozpočet a ostatní veřejné rozpočty a na hospodářské subjekty, zejména na malé a střední podnikatele, dále sociální dopady, včetně dopadů na rodiny a dopadů na specifické skupiny obyvatel, zejména osoby sociálně slabé, osoby se zdravotním postižením a národnostní menšiny, a dopady na životní prostředí a dopady na bezpečnost nebo obranu státu, zhodnocení

korupčních rizik, ve vztahu k ochraně soukromí a osobních údajů, ve vztahu k zákazu diskriminace a ve vztahu k rovnosti mužů a žen a výjimka z provedení zhodnocení dopadů regulace

Navrhovaná právní úprava na úseku matrik a registrovaného partnerství (dále i jen „partnerství“) nepředpokládá zvýšené nároky na státní rozpočet, či rozpočty obcí a krajů. Nebyly identifikovány ani jiné dopady ve výše uvedených oblastech.

Vzhledem k tomu, že se jedná o novelu stávajícího právního předpisu, která má „technický“ charakter, a předpokládané dopady na rozpočet obcí a krajů jsou zanedbatelné, ministr pro lidská práva, rovné příležitosti a legislativu rozhodl o výjimce z provedení hodnocení dopadů regulace dopisem č. j. 10160/2016-OHR ze dne 27. 5. 2016.

Zvláštní část

ČÁST PRVNÍ – změna zákona o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů

K Čl. I

K bodu 1

Podle stávajícího ustanovení § 4 odst. 2 zákona o matrikách krajský úřad provádí ověřování (§ 28) rodných, oddacích a úmrtních listů a dokladů o partnerství, vysvědčení o právní způsobilosti k uzavření manželství, vysvědčení o právní způsobilosti ke vstupu do partnerství a potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize a potvrzení o údajích uváděných ve sbírce listin a v druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958, jde-li o narození, uzavření manželství nebo úmrtí, vydaných matričními úřady, které jsou zařazeny do jeho správního obvodu.

Do uvedeného taxativního výčtu listin, u kterých se provádí ověřování, se navrhuje doplnit doslovné výpisy z matričních knih, neboť žadatelé se obracejí na dotčené úřady s žádostí o provedení ověření i doslovného výpisu z matriční knihy, který potřebují použít v cizině (např. pro potřeby dědického řízení).

K bodu 2

Jde o obdobu bodu 1 – pro ověřování doslovných výpisů z matričních knih vydaných matričními úřady, které jsou zařazeny do správního obvodu obecního úřadu obce s rozšířenou působností (dále jen „úřad s rozšířenou působností“).

K bodu 3

Nově se navrhuje, aby matriční úřad, obecní úřad obce s rozšířenou působností nebo krajský úřad povolil nahlédnout do sbírky listin nebo druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958 a činit výpisy z nich v přítomnosti matrikáře nebo vydal potvrzení o údajích uváděných ve sbírce listin, kterou vede, nebo v druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958 pro úřední potřebu orgánů územních samosprávných celků nejen pro výkon přenesené působnosti, ale i působnosti samostatné.

K bodu 4

Legislativně-technická úprava.

K bodu 5

Zájmy neznámých dědiců jsou v jednotlivých právních řádech chráněny a ochrana neznámých dědiců je v praxi prováděna dvěma způsoby:

- příslušný orgán (soud, notář, správce pozůstalosti, apod.) se obrátí přímo na třetí osobu (zahraniční společnost, popř. českou advokátní kancelář) a pověří ji provedením prošetření příbuzenských vztahů v rodině zůstavitele;
- příslušný orgán zároveň zpravidla zveřejní úřední výzvu, aby se oprávněné osoby ve stanovené lhůtě přihlásily.

Tato situace vedla ke vzniku a rozvinutí specializovaných kanceláří zaměřených na vyhledávání oprávněných dědiců, aby tito mohli být o svých právech informováni a bylo jim umožněno je uplatňovat.

V případech, kdy je zjištěno, že rodina zůstavitele pochází z území dnešní České republiky, příslušné zahraniční subjekty se obracejí na české advokáty se žádostí o spolupráci při úředním šetření, které pro tento účel provádějí. Vzhledem k širokému okruhu dědiců je

k tomuto účelu často nutno vyhledat a doložit desítky až stovky matričních událostí, a to formou jejich zjištění pátráním v matričních knihách, sbírkách listin, resp. druhopisem matričních knih, vedených do 31. 12. 1958, vyhotovením doslovných výpisů z matričních knih nebo vystavením matričních dokladů, které jsou v těchto případech vyžadovány a vydávány v právním zájmu dotčených osob (příbuzní zůstavitele), které prokazují své dědické právo.

Navrhuje se proto, aby příslušný úřad umožnil nahlédnout do sbírky listin nebo druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958 a činit výpisy z nich v přítomnosti matrikáře nebo vydal potvrzení o údajích uváděných ve sbírce listin, kterou vede, nebo v druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958 i osobě (fyzické nebo právnické), která prokáže, že je to nezbytné k prokázání dědických nároků v cizině.

K bodu 6

Legislativně-technická úprava.

K bodu 7

Nově se navrhuje, aby registrující matriční úřad, úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad povolil nahlédnout do sbírky listin vedené ke knize partnerství a činit výpisy z ní v přítomnosti matrikáře nebo vydal potvrzení o údajích uváděných ve sbírce listin i osobě (fyzické nebo právnické), která prokáže, že je to nezbytné k prokázání dědických nároků v cizině (srov. též bod 5).

K bodu 8

Podle stávajícího znění ustanovení § 8a odst. 5 zákona o matrikách matriční úřad, úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad vydává kopii sbírky listin nebo doslovný výpis z druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958, který lze pořídit i kopií matričního zápisu, pouze pro úřední potřebu státních orgánů nebo výkon přenesené působnosti orgánů územních samosprávných celků.

Navrhuje se, aby mohla požádat o kopii kompletní sbírky listin, popř. doslovný výpis z druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958, i oprávněná fyzická osoba, když v současné době již má možnost nahlížet do sbírky listin, resp. druhopisu matriční knihy. Jedná se tak o stejnou úpravu (okruh oprávněných osob) jako v případě vydávání doslovných výpisů z matričních knih. Tento postup bude méně časově náročný pro příslušné úřady, než představuje vydávání potvrzení o údajích ze sbírky listin, resp. druhopisu matriční knihy.

Dále se navrhuje, aby matriční úřad, úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad vydal kopii sbírky listin nebo doslovný výpis z druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958, který lze pořídit i kopií matričního zápisu, pro úřední potřebu orgánů územních samosprávných celků nejen pro výkon přenesené působnosti, ale i působnosti samostatné.

Zároveň se navrhuje /v písm. d)/, aby matriční úřad, úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad vydal kopii sbírky listin nebo doslovný výpis z druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958, který lze pořídit i kopií matričního zápisu, i osobě (fyzické nebo právnické), která prokáže, že je to nezbytné k prokázání dědických nároků v cizině (srov. též bod 5).

K bodu 9

Podle stávajícího znění ustanovení § 10 odst. 3 zákona o matrikách platí, že narodí-li se nebo zemře-li fyzická osoba v dopravním prostředku, запиše narození nebo úmrtí matriční úřad, v jehož správním obvodu došlo k vyložení fyzické osoby z dopravního prostředku. Na údaj o místě narození nebo úmrtí však nemá tato skutečnost vliv.

V matriční praxi dochází k situacím, kdy lékař uvede v Hlášení o narození dítěte nebo v Listu o prohlídce zemřelého přesné místo narození nebo úmrtí (obec Paseka). Příslušný k provedení zápisu matriční události však bude matriční úřad podle místa vyložení fyzické osoby z dopravního prostředku (Olomouc). Na úmrtním listu zemřelého, který vydal matriční úřad Olomouc, je uvedeno místo úmrtí obec Paseka, která je současně matričním úřadem a je zařazena do správního obvodu obce s rozšířenou působností Uničov. Takový zápis je v budoucnu velmi těžce dohledatelný. Pozůstalí se logicky obrátí na matriční úřad v Pasece, kde zápis nebude možné najít. Může paradoxně dojít až na dodatečný zápis uvedeného úmrtí podle ustanovení § 48 zákona o matrikách.

Takový údaj ani nemůže matriční úřad Olomouc zapsat do agendového informačního systému evidence obyvatel (dále jen „AISEO“), neboť k matriční události došlo v obci Paseka, která nenáleží do správního obvodu matričního úřadu Olomouc a obce s rozšířenou působností Olomouc. Údaj o úmrtí fyzické osoby zadává do AISEO úřad s rozšířenou působností, do jehož správního obvodu spadá obec, na jejímž území došlo k matriční události (Uničov).

Pro lepší přehlednost a jednoznačnost příslušnosti matričních úřadů pro jednotlivé zápisy matričních událostí (a to i pro dohledání matričních zápisů v budoucnu) se navrhuje doplnění ustanovení § 10 odst. 3 tak, aby v případě, že se fyzická osoba narodí nebo zemře v dopravním prostředku a bude jednoznačně uvedeno místo této matriční události, která nastala při přepravě, byl matričním úřadem příslušným k provedení zápisu ten matriční úřad, na jehož území skutečně matriční událost nastala, byť v dopravním prostředku (§ 10 odst. 1 zákona o matrikách). Pokud na Hlášení o narození nebo Listu o prohlídce zemřelého nebude uvedeno místo narození dítěte nebo místo úmrtí zemřelého, příslušný k provedení zápisu bude matriční úřad, v jehož správním obvodu došlo k vyložení této fyzické osoby z dopravního prostředku.

K bodu 10

Navrhuje se do zákona o matrikách doplnit, jakým dokladem je možné prokázat totožnost pro účely zákona o matrikách. Uvedené již bylo zapracováno do vyhlášky č. 207/2001 Sb., resp. její přílohy č. 2, v níž jsou uvedeny vzory matričních tiskopisů (vzor 16 – Dotazník k uzavření manželství a vzor 21 – Dotazník ke vstupu do registrovaného partnerství).

K bodu 11

S ohledem na navrhovanou změnu příslušnosti matričního úřadu k zápisu narození dítěte narozeného v dopravním prostředku (§ 10 odst. 3) se navrhuje, aby v případě, že nelze ani po následném dalším šetření zjistit místo narození dítěte narozeného v dopravním prostředku (lékař nevyznačí místo narození na Hlášení o narození), se v zápisu jako místo narození uvedlo sídlo matričního úřadu příslušného k provedení zápisu narození do matriční knihy, tj. matričního úřadu podle místa vyložení narozeného dítěte z dopravního prostředku (§ 10 odst. 3).

K bodu 12

Legislativně technická úprava – doplňuje se příslušnost matričního úřadu, kterému bude poskytovatel zdravotních služeb zasílat ve stanové lhůtě potvrzení o ukončení léčby pro změnu pohlaví, k provedení dodatečného záznamu o změně pohlaví fyzické osoby do knihy narození.

K bodu 13

S ohledem na navrhovanou změnu příslušnosti matričního úřadu k zápisu úmrtí fyzické osoby zemřelé v dopravním prostředku (§ 10 odst. 3) se navrhuje, aby v případě, že nelze ani po následném dalším šetření zjistit místo úmrtí fyzické osoby zemřelé v dopravním

prostředku (lékař nevyznačí místo úmrtí na Listu o prohlídce zemřelého), uvedlo se v zápisu jako místo úmrtí sídlo matričního úřadu příslušného k provedení zápisu úmrtí do matriční knihy, tj. matričního úřadu podle místa vyložení zemřelého z dopravního prostředku (§ 10 odst. 3).

K bodu 14

Nově se navrhuje, aby matriční úřad vydal matriční doklad nebo povolil nahlédnout do matriční knihy a činit výpisy z nich v přítomnosti matrikáře pro úřední potřebu orgánů územních samosprávných celků nejen pro výkon přenesené působnosti, ale i působnosti samostatné.

K bodu 15

Nově se navrhuje, aby matriční úřad vydal matriční doklad nebo povolil nahlédnout do matriční knihy a činit výpisy z nich v přítomnosti matrikáře i osobě (fyzické nebo právnické), která prokáže, že je to nezbytné k prokázání dědických nároků v cizině (srov. též bod 5).

K bodu 16

Nově se především navrhuje, aby matriční úřad vydal doslovný výpis z matriční knihy i osobě (fyzické nebo právnické), která prokáže, že je to nezbytné k prokázání dědických nároků v cizině (srov. též bod 5).

K bodu 17

Zákon o matrikách v ustanovení § 10, 11 a 13a stanoví příslušnost matričního úřadu k zápisu narození, uzavření manželství, úmrtí a vzniku registrovaného partnerství. Oprávněná osoba tak žádá o vydání matričního dokladu, doslovného výpisu nebo potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize u toho matričního úřadu, který vede matriční knihu, v níž je matriční událost (narození, manželství, úmrtí, registrované partnerství) zapsána. S cílem přiblížit výkon státní správy fyzickým i právnickým osobám se navrhuje, aby oprávněná osoba mohla požádat o vydání matričního dokladu, doslovného výpisu nebo potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize u kteréhokoliv matričního úřadu. Matriční úřad postoupí žádost datovou schránkou do 3 pracovních dnů matričnímu úřadu, v jehož knize narození, manželství, úmrtí nebo partnerství je matriční událost zapsána, k vydání matričního dokladu, doslovného výpisu z matriční knihy a potvrzení o údajích zapsaných v matriční knize. Tento matriční úřad zašle vydaný doklad žadateli na doručenkou do vlastních rukou, popř. na základě žádosti žadatele zašle doklad zpět matričnímu úřadu, který žádost o jeho vydání přijal, kde si jej žadatel osobně převezme.

K bodu 18

Nově se navrhuje, aby registrující matriční úřad vydal doklad o partnerství nebo povolil nahlédnout do knihy partnerství a činit výpisy z nich v přítomnosti matrikáře a vydal doslovný výpis z matriční knihy pro úřední potřebu orgánů územních samosprávných celků nejen pro výkon přenesené působnosti, ale i působnosti samostatné.

Nově se navrhuje, aby registrující matriční úřad vydal doklad o partnerství nebo povolil nahlédnout do knihy partnerství a činit výpisy z nich v přítomnosti matrikáře i osobě (fyzické nebo právnické), která prokáže, že je to nezbytné k prokázání dědických nároků v cizině (srov. též bod 5).

Nově se navrhuje, aby registrující matriční úřad vydal doslovný výpis z knihy partnerství i osobě (fyzické nebo právnické), která prokáže, že je to nezbytné k prokázání dědických nároků v cizině (srov. též bod 5).

K bodu 19

Nově se navrhuje, aby v případech, uplynula-li od provedení dotčeného zápisu v matriční knize lhůta 100 let u knihy narození, 75 let u knihy manželství nebo knihy partnerství a 75 let u knihy úmrtí, mohla osoba rovněž požádat o vydání doslovného výpisu z matriční knihy, když podle stávající právní úpravy již nyní disponuje právem do matričního zápisu nahlížet a pořizovat si výpisy z něj.

V případě úmrtí není dosavadní lhůta 30 let, po jejímž uplynutí má kdokoliv právo, aby mu byl vydán matriční doklad a aby mu bylo umožněno nahlédnout do matriční knihy, dostatečně dlouhá. Do matriční knihy úmrtí jsou zapisovány i údaje žijícího manžela, které podléhají ochraně. Zemřela-li však osoba v nízkém věku, je velmi pravděpodobné, že pozůstalý manžel i 30 let po uzavření zápisu úmrtí stále žije. Navrhuje se proto, aby lhůta stanovená v ustanovení § 25b odst. 1 v případě knihy úmrtí byla prodloužena z 30 na 75 let.

K bodu 20

Nově se navrhuje, aby v případech, uplynula-li od provedení dotčeného zápisu v matriční knize lhůta 100 let u knihy narození, 75 let u knihy manželství nebo knihy partnerství a 75 let u knihy úmrtí, mohl matriční úřad, úřad s rozšířenou působností nebo krajský úřad vydat fyzické osobě kopii sbírky listin nebo doslovný výpis z druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958, který lze pořídit i kopií matričního zápisu, když podle stávající právní úpravy již nyní disponuje právem nahlédnout do sbírky listin nebo druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958 a činit výpisy z nich v přítomnosti matrikáře.

Stejně jako v případě vydávání matričních dokladů a nahlížení do knihy úmrtí se navrhuje, aby i v případě nahlížení a vydávání kopie sbírky listin nebo doslovného výpisu z druhopisu matriční knihy vedené do 31. prosince 1958 byla lhůta prodloužena z 30 na 75 let.

K bodu 21

Legislativně technická úprava.

K bodu 22, 23, 29

Legislativně-technická úprava (zavádí se odkaz na nově navrhované ustanovení § 14 odst. 7 – prokazování totožnosti podle zákona o matrikách).

K bodu 24

Ve stávajícím ustanovení § 35 zákona o matrikách je uveden výčet dokladů, které předkládá snoubenec-cizinec vstupující do manželství nebo osoba vstupující do registrovaného partnerství. V matriční praxi se množí případy, kdy se tato osoba zdržuje trvale v jiném státě než ve státě, jehož je státním občanem.

Navrhuje se proto doplnění ustanovení § 35 zákona o matrikách tak, že snoubenec-cizinec vstupující do manželství nebo osoba vstupující do registrovaného partnerství předloží stanovené doklady i z tohoto státu. Jen tak bude zjištěno, že taková osoba je způsobilá k uzavření manželství/vstupu do partnerství a že neexistují překážky, které by bránily uzavření manželství/vstupu do partnerství.

K bodu 25

Podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o matrikách do matriky mohou být zapsána dvě jména, která nesmí být stejná; dítěti, které není státním občanem České republiky (dále jen „občan“) a jehož rodiče nemají státní občanství České republiky, lze zapsat více jmen.

Cizinci, kteří se narodili na území České republiky, mají v knihách narození, vedených matričnickými úřady v České republice, zapsána více než dvě jména. Poté tito cizinci nabyli státní občanství České republiky a jako občané byli zavedeni do AISEO s více než dvěma jmény.

V zákoně o matrikách dosud není občanovi stanovena povinnost činit prohlášení o užívání jednoho, popř. dvou jmen, byl-li mu jako cizinci vydán matriční doklad matričnickým úřadem v České republice, na němž jsou uvedena více než dvě jména. Matričnickým úřadům bylo proto doporučeno pouze informovat občana o této skutečnosti a doporučit mu, aby učinil prohlášení o užívání jednoho, popř. dvou jmen. Učinění prohlášení však nelze vynutit.

Nově se proto navrhuje stanovit fyzické osobě, která má v matriční knize zapsáno více jmen a která nabude státní občanství České republiky, povinnost učinit do 30 dnů od nabytí státního občanství České republiky prohlášení, které jméno, popř. dvě jména ze zapsaných jmen bude jako občan užívat. Za nezletilého učiní toto prohlášení jeho zákonní zástupci. U nezletilého staršího 15 let připojí k prohlášení jeho souhlas, bez něhož ke zvolení jmen nemůže dojít. Nedojde-li k prohlášení ve stanovené lhůtě, platí v úředním styku dvě jména uvedená na prvním a druhém místě.

K bodu 26

Povinnost učinit prohlášení o užívání jména, popř. dvou jmen, se navrhuje stanovit i občanovi narozenému v cizině, který má na cizozemském matričnickém dokladu uvedeno více jmen, v souvislosti se zápisem jeho narození do zvláštní matriky v Brně.

K bodu 27

Podle stávajícího znění ustanovení § 68 odst. 2 zákona o matrikách se rodným příjmením rozumí příjmení uvedené v knize narození při narození dítěte, určení otcovství nebo osvojení do nabytí svéprávnosti dítěte a v souvislosti se změnou pohlaví.

V případě, že bude úspěšně popřeno otcovství k dítěti, zapíše se do knihy narození příjmení matky, které má v době narození dítěte, tj. otec dítěte není znám (§ 19 odst. 5 zákona o matrikách). V tomto případě je příjmení matky v době narození dítěte rodným příjmením dítěte.

Uvedené se proto navrhuje doplnit do ustanovení § 68 odst. 2 zákona o matrikách.

K bodu 28

Na základě dlouholeté matriční praxe na zvláštní matrice při zápisu matriční události osob, které v době narození nebyly občany, bylo při zápisu tvaru jejich příjmení postupováno stejně jako u všech ostatních zápisů. Tvar jejich příjmení zapisovaný do matriční knihy byl uváděn v souladu s příslušnými ustanoveními zákona o matrikách tak, aby byl uveden do souladu s „tradičním“ českým užíváním příjmení a došlo tak k úplnému začlenění těchto osob do české společnosti. Např. vdaným ženám bylo jejich rodné příjmení na vystavovaném rodném listě přechylováno, protože své rodné příjmení již neužívaly a nemohly tak využít příslušných ustanovení zákona o matrikách a učinit prohlášení o užívání svého příjmení v mužském tvaru; osobám, u nichž se v údajích o rodičích vyskytl tzv. „český prvek“, bylo zapisováno příjmení v souladu s českou právní úpravou, tedy často zcela odlišně od příjmení, které od narození užívaly, protože si jejich rodiče, např. po emigraci, v cizině po pozbytí státního občanství České republiky změnili příjmení, apod. Po vystavení českých matričnických dokladů a následně českých dokladů totožnosti tak často docházelo ke změně jejich identity.

Tam, kde to bylo možné, byla situace řešena ve správním řízení o povolení změny příjmení v souladu se zákonem o matrikách. Jedině tímto způsobem mohli žadatelé dosáhnout sjednocení podoby svého jména a příjmení na svých českých dokladech totožnosti a dokladech ze země svého původu. Např. vdané ženy však již nemohly dosáhnout zápisu svého příjmení do rodného listu v mužském tvaru, neboť rodné příjmení již neuvádějí.

Zvláštní matrika při dodržování této matriční praxe velmi často vedla složitá správní řízení ve věci zápisu tvaru příjmení. Tak tomu bylo např. v případě zápisu narození a vystavení českého rodného listu žadatelky, která nabyta státní občanství České republiky již jako vdaná, po uzavření manželství užívali spolu s manželem jeho příjmení jako příjmení společné a žadatelka požadovala zápis svého narození do zvláštní matriky dle cizozemského rodného listu v mužském tvaru. Toto jí bylo ve správním řízení zamítnuto, žadatelka využila všech zákonem stanovených opravných prostředků a podala proti rozhodnutí o odvolání ve věci správní žalobu k příslušnému krajskému soudu. Krajský soud v Brně svým pravomocným rozhodnutím ze dne 9. 3. 2016, č. j. 31A 21/2014-31, rozhodnutí odvolacího orgánu zrušil a věc vrátil k novému projednání, když ve svém odůvodnění mimo jiné odkazuje na ustanovení § 39 odst. 1 písm. b) vyhlášky č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon o matrikách, ve znění pozdějších předpisů, podle něhož se zápisy matričních událostí provádějí podle matričního dokladu vydaného v cizině, jde-li o zápis matriční události osoby, která v době, kdy matriční událost nastala, nebyla občanem; tato skutečnost se poznamená v oddíle „Záznamy a opravy před podpisem“.

Dále ve svém odůvodnění Krajský soud v Brně upozorňuje na to, že právo na jméno má být vnímáno jako jedno ze základních práv člověka a v souvislosti s tím je zdůrazňováno právo každé osoby na respektování soukromého a rodinného života dle čl. 8 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv, včetně ochrany osobního jména a identity.

Z uvedených důvodů se proto navrhuje doplnění ustanovení § 68 zákona o matrikách tak, že při zápisu narození, uzavření manželství nebo vzniku partnerství v cizině zvláštní matrika na základě žádosti občana, jehož se zápis týká a který nebyl v době vzniku matriční události občanem, uvede jeho příjmení, popřípadě rodné příjmení v podobě uvedené na cizozemském matričním dokladu, který je podkladem pro provedení zápisu do zvláštní matriky.

K bodu 30

Podle ustanovení § 851 občanského zákoníku osvojení zletilého nemá vliv na jeho příjmení. Souhlasí-li s tím osvojitel, může osvojenec připojit osvojitelovo příjmení k svému příjmení; trvá-li manželství osvojitele a mají-li manželé společné příjmení, vyžaduje se souhlas i druhého manžela. Trvá-li manželství osvojence a mají-li manželé společné příjmení, může osvojenec připojit osvojitelovo příjmení k svému příjmení jen se souhlasem svého manžela. Občan může užívat více příjmení, nabyt-li je v souvislosti s osvojením (§ 70 odst. 1 písm. e) zákona o matrikách).

O připojení osvojitelova příjmení k příjmení zletilého osvojence nemusí vždy rozhodnout příslušný soud v rámci řízení o osvojení (tj. rozsudek o osvojení nemusí vždy obsahovat podobu příjmení, kterou bude zletilý osvojenec po osvojení užívat).

Z ustanovení § 851 odst. 2 a 3 občanského zákoníku nelze nijak dovodit, že by soud o příjmení musel rozhodnout. Předmětné ustanovení dává zletilému osvojení určitá práva ve vztahu k jeho příjmení, která může nebo nemusí využít; zároveň není stanoveno, kdy či dokdy by tato práva měl využít. Tohoto práva však může využít již v rámci soudního řízení o osvojení. Dokud však daného práva nevyužije, uplatní se první odstavec ustanovení § 851 občanského zákoníku. Ze zákona tedy bude platit, bez nutnosti rozhodnutí soudu, že osvojení zletilého nemá vliv na jeho příjmení. Stejně tak, bez nutnosti rozhodnutí soudu, může

osvojenec využít svého práva z ustanovení § 851 odst. 2 nebo 3 občanského zákoníku. Tohoto práva tedy osoba může využít i po právní moci rozsudku o osvojení.

Navrhuje se proto doplnit do zákona o matrikách, že zletilý osvojenec může kdykoliv po nabytí právní moci rozsudku o osvojení učinit prohlášení před kterýmkoliv matričním úřadem, o připojení osvojitelova příjmení ke svému příjmení, pokud již o připojení příjmení nebylo rozhodnuto v rámci řízení o osvojení před soudem. Zároveň se stanoví rozsah dokladů, které zletilý osvojenec připojuje ke svému prohlášení.

K bodu 31

Podle stávajícího znění ustanovení § 73 odst. 2 zákona o matrikách platí, že mají-li manželé společné příjmení a je-li povolena změna příjmení jednomu z nich, vztahuje se tato změna i na příjmení druhého manžela a příjmení jejich nezletilých dětí. Pouze výkladem lze dospět k závěru, že se povolená změna příjmení vztahuje i na společné děti manželů narozené až po povolené změně příjmení. Navrhuje se proto uvedené do odstavce 2 výslovně doplnit.

Dále podle ustanovení § 73 odst. 3 zákona o matrikách, ve znění platném do 31. 12. 2013, měli-li manželé různá příjmení, mohla jim být povolena změna příjmení pouze na příjmení jednoho z nich, který s touto změnou vyslovil souhlas. Uvedené ustanovení bylo ze zákona o matrikách zákonem č. 312/2013 Sb. k 1. 1. 2014 vypuštěno. Důvodem je nová právní úprava zakotvená v ustanovení § 661 odst. 2 občanského zákoníku.

Podle ustanovení § 70 odst. 4 zákona o matrikách platí, že ponechají-li si manželé po uzavření manželství svá dosavadní příjmení, mohou i později učinit *prohlášení* před kterýmkoli matričním úřadem, že se dohodli na společném příjmení jednoho z nich. Prohlášení se vztahuje i na společné nezletilé děti manželů. V poznámce oddacího listu matriční úřad vyznačí, odkdy manželé užívají společné příjmení.

Z uvedeného vyplývá, že *za trvání manželství*, pokud si manželé při uzavření manželství ponechali svá dosavadní příjmení, mohou před kterýmkoliv matričním úřadem učinit *pouhé prohlášení* o tom, že se dohodli na společném příjmení jednoho z nich a manžel/ka nemusí žádat o povolení změny svého příjmení na příjmení druhého manžela ve správním řízení.

Po shora provedené změně zákona o matrikách však i nadále bylo v zákoně o matrikách ponecháno ustanovení § 73 odst. 3, podle něhož mají-li manželé a rodiče dítěte různá příjmení, změna příjmení toho z manželů, jehož příjmení má nezletilý, se vztahuje i na nezletilého.

Z uvedeného vyplývá, že *za trvání manželství*, pokud si manželé při uzavření manželství ponechali svá dosavadní příjmení a ten manžel, jehož příjmení je příjmením jejich společných dětí, si přeje změnu svého příjmení na úplně jiné příjmení, požádá o změnu příjmení ve správním řízení. Za trvání manželství může být taková změna příjmení povolena pouze na základě souhlasu obou manželů. Tato změna příjmení se vztahuje i na společné nezletilé děti manželů (u dětí starších 15 let je třeba připojit k žádosti jejich souhlas). Na druhého z manželů se tato změna příjmení nevztahuje.

Navrhuje se proto vypuštění uvedeného odstavce 3 v ustanovení § 73 zákona o matrikách tak, aby v případě, ponechají-li si manželé po uzavření manželství svá dosavadní příjmení, mohli i později učinit *prohlášení* před kterýmkoli matričním úřadem, že se dohodli na společném příjmení jednoho z nich. Změnou ve správním řízení jim může být povolena změna společného příjmení na jiné společné příjmení s tím, že povolená změna příjmení se vztahuje na oba manžele a jejich nezletilé děti. Nebude tedy možná změna příjmení jednoho z manželů na jiné příjmení za trvání manželství.

K bodu 32

Navrhuje se, aby se povolená změna příjmení (tj. nejen rodného) u fyzických osob, které změnilly osobní stav, zapisovala pouze v knize manželství nebo v knize partnerství, nikoliv již v knize úmrtí v zápise úmrtí zemřelého manžela, popřípadě partnera.

K bodu 33

Změnu provedenou v § 62 a dalších ustanoveních zákona o matrikách je třeba promítnout také do ustanovení § 87, podle něhož platí, že pokud se žadatelé podle taxativně vymezených ustanovení zákona o matrikách nevyhoví v plném rozsahu, vydá se o tom rozhodnutí.

K Čl. II – Přejídná ustanovení

Navrhuje se, aby podání učiněná před účinností tohoto zákona byla vyřizována podle dosavadních předpisů.

ČÁST DRUHÁ – změna zákona o správních poplatcích

K Čl. III

K bodu 1

Dnem 1. 1. 2014 byl občanským zákoníkem zrušen zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, s tím, že občanská sdružení registrovaná podle zákona č. 83/1990 Sb., ve znění pozdějších předpisů, se dle ustanovení § 3045 odst. 1 občanského zákoníku *považují za spolky podle tohoto zákona*. Dosavadní působnost Ministerstva vnitra na daném úseku sdružovacího práva přešla dnem 1. 1. 2014 v plném rozsahu na rejstříkové soudy, které vedou spolkový rejstřík.

Vzhledem k tomu, že se s účinností od 1. 1. 2014 občanská sdružení považují za spolky podle občanského zákoníku, zastává předkladatel názor, že osvobození od správního poplatku za vydání stejnopisu matričních dokladů, opisu, kopie, fotokopie nebo výpisu z úředních spisů, atd. nebo při provedení vidimace a legalizace je možno spolkům přiznat.

V návaznosti na shora uvedené se proto navrhuje příslušná úprava v položkách 3, 4 a 5, části Osvobození v bodu 2 sazebníku, tj. nahradit slova „občanská sdružení“ slovem „spolky“ a v poznámce pod čarou č. 5 nahradit odkaz na již zrušený zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů, ve znění pozdějších předpisů, odkazem na občanský zákoník.

K bodu 2, 3, 4, 5

Podle stávající položky 12 bodu d) sazebníku uhradí osoby vstupující do partnerství za vydání povolení učinit prohlášení o vstupu do partnerství před jiným než příslušným matričním úřadem částku 1000,- Kč.

Po novele zákona č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, provedené zákonem č. 312/2013 Sb., je s účinností od 1. 1. 2014 příslušný k přijetí prohlášení o vstupu do partnerství matriční úřad, vymezený prováděcím právním předpisem (dále jen „registrující matriční úřad“), a to bez ohledu na trvalý pobyt osob, které chtějí vstoupit do partnerství. Seznam registrujících matričních úřadů je uveden v příloze č. 4 vyhlášky č. 207/2001 Sb., kterou se provádí zákon o matrikách, ve znění pozdějších předpisů.

S účinností od 1. 1. 2014 si mohou budoucí partneři vybrat, před kterým registrujícím matričním úřadem učiní prohlášení o vstupu do partnerství, tedy bez ohledu na místo svého trvalého pobytu na území České republiky. Není již třeba povolení „příslušného matričního úřadu“ podle právní úpravy platné do 31. 12. 2013, aby prohlášení přijal jiný „příslušný

matriční úřad“. Osoby s trvalým pobytem např. v Ostravě mohou vstoupit do partnerství před kterýmkoliv ze 14 registrujících matričních úřadů na území České republiky. Žádný správní poplatek se nehradí.

V návaznosti na shora uvedené je proto nezbytné v položce 12 sazebníku písmeno d) vypustit a upravit text položky tam, kde se na ně odkazuje.

K Čl. IV

Navrhuje se, aby zákon nabyl účinnosti dnem 1. ledna 2018; adresátům právní úpravy je dána dostatečná doba k tomu, aby se mohli s obsahem novely seznámit.